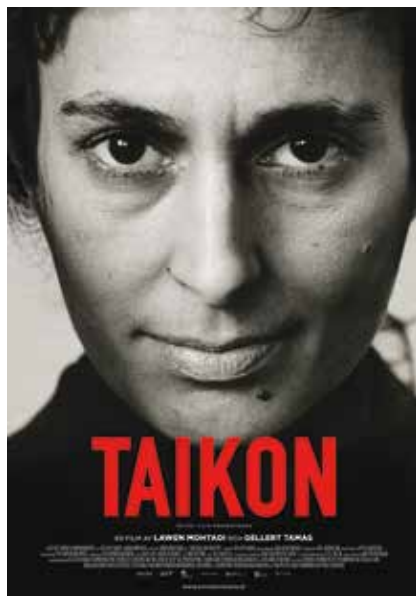

Gellert Tamas:

Så gjorde vi filmen om Katarina Taikon

Affisch för filmen.

Jag hamnade under oktober månad på en välbesökt visning av "Taikon" den nya filmen om Katarina Taikon. Den ägde rum på Jakobsbergs Folkhögskola i norra Stockholm.

Efteråt berättade en av dem som gjort filmen, Gellert Tamas, om hur den kommit till och det blev också en spännande frågestund.

– Filmen har ju blivit obehagligt aktuell, påpekade Gellert Tamas inledningsvis, även om filmen inte innehåller något om romerna som kommit från Rumänien och Bulgarien på senare år, vilket är ett medvetet val.

– Grundundersökningarna till den här filmen var gjorda i och med att Lawen Mohtadi skrivit en bok om Katarina Taikon: "Den dag jag blir fri" (Se anmälan här i numret).

– Mycket av det filmade materialet fanns i SVT:s arkiv, som är en guldgruva.

Gellert Tamas beskriver det omfattande och svåra sovringsarbetet:

– En film motsvarar 25 sidor i en bok. Det är inte mycket man får plats med. Men vi ville beskriva människan Katarina mångfacetterat också. Därför tog vi med det här med alkoholen, hotbrev och liknande.

Besviken på Palme

Det finns en parallellberättelse i filmen som handlar om 47 franska romer som i slutet på 1960-talet utvisades av myndigheterna från Sverige. Och det trots att, som Katarina Taikon påpekade, förföljelser av romer pågick i Centraleuropa även då. Flera av de 47 var för övrigt överlevande offer för nazisternas utplåningsförsök, de var barn till människor som suttit i Auschwitz eller hade själva suttit inspärrade där.

– Katarinas liv var ju politiskt och

kopplat till framväxten av det moderna Sverige. Hon var jämngammal med Olof Palme, som hon dock blev mycket besviken på när han inte gick henne till mötes.

– Tyvärr tror jag Palme såg den romska frågan som liten, att det fanns viktigare saker att jobba med. Och ändringarna är små mot idag, anser Gellert Tamas:

– Mycket av det som sägs i filmen låter som det som sägs i en riksdagsdebatt idag.

Även arbetarförfattaren Ivar Lo-Johansson får sina fiskar varma i filmen "Taikon". Ivar Lo satt, när det gällde romerna, fast i Rousseaus tanke om den "ädle vilden", och olika rasteorier. Han anses av flera ha romantiserat livet i vagnarna och tälten:

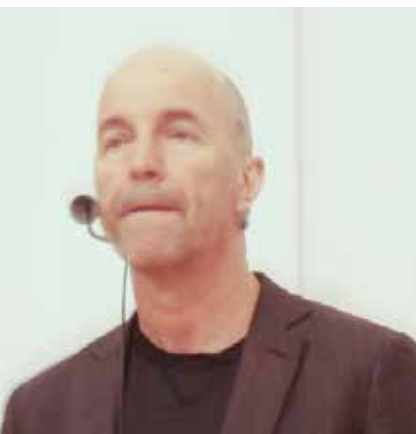
– Vi träffade romer som berättade att Ivar Lo brukade komma till deras läger på sommaren när det var varmt, men inte på vintern när det var kallt, säger Gellert Tamas.

Martin Luther King

– När hon föddes pågick ju ännu skullmätningar, hon lärde sig läsa och skriva på folkhögskola vid 26–27 års ålder. Katarina Taikon har jämförts med Martin Luther King och till och med Nelson Mandela. Hon var det slags människa som kände att hon inte kunde låta bli att engagera sig.

Gellert Tamas avslutade med att tipsa om sajten www.taikon.se, där det finns mycket material, och uppmanade alla att tipsa vänner och bekanta om att se filmen.

Henrik Persson

Gellert Tamas vid frågestunden på Jakobsbergs Folkhögskola.
Foto: Henrik Persson

*Lawen Mohtadi under Dramatens
höstsamling den 18 augusti 2015.
Foto: Frankie Fouganthin*

Pionjärarbete om Katarina Taikons liv

Katarina Taikons kamp för romernas sak förbättrade på olika sätt tillvaron för tiotusentals människor i vårt land. Hon är en av de stora gestalterna i svensk nutidshistoria.

I Lawen Mohtadis bok får vi följa Katarina Taikon från det hon är barn och ända fram till slutet av hennes liv. Något kände jag till om Katarina Taikon sedan tidigare, men väldigt mycket av det som skrivs här är helt nytt för mig och säkert för många andra också. Lawen Mohtadis bok är därför ett pionjärarbete i många avseenden. Den måste ha krävt ett omfattande undersökningsarbete.

Målen uppnåddes till stor del

Katarina Taikon föddes i ett tält utanför Örebro 1932, och tvingades till oupphörliga flyttningar. Hon hade en fruktansvärd barndom och ett svårt liv därefter också. Det dokumenteras med all önskvärd tydlighet i denna bok. Ändå lyckas hon resa sig. Via en kurs på Birkagårdens Folkhögskola som hon gick tillsammans med sin syster Rosa, blir hon författare och en förespråkare för både romers och andras mänskliga rättigheter.

1962 debuterar hon som författare med boken "Zigenerska". Senare blir hon ännu mera känd via barnböckerna om Katitzi. De är baserade på hennes eget liv.

Målen, att tömma tältlägren och ge romer samma bostäder som andra samt möjlighet till skolgång – uppnåddes till stor del. Hon samverkade ofta i det arbetet med personligheter

som Rosa Taikon, Hans Caldaras, Arne Trankell, John Takman och många andra.

Demonstrationer uppvaktningar

Outtröttligt avlivade Katarina Taikon tillsammans med sin syster Rosa alla myter och fördomar om romerna. Hon gav i böcker och tal för första gången i Sverige en bild av romernas liv som det verkligen såg ut. Demonstrationer och uppvaktningar organiserades också. Katarina Taikon träffade Tage Erlander och Martin Luther King. Känd blev hon också som författare till böcker som "Zigenerska" och Katitzi-böckerna som utgjorde en stor folkbildande insats, bara de.

Strax före sin 50-årsdag 1982 drabbades Katarina Taikon av skador på hjärnan i samband med ett hjärtstopp och föll i koma. De följande 13 åren sköttes hon av sin syster, sin före detta man och sina barn. Hon avled på sjukhuset i Sveg 1995.

I år kom en film med namnet "Taikon" (se annan artikel i tidningen) producerad av Lawen Mohtadi och Gellert Tamas. Den är baserad på bokens fakta. Filmen har ytterligare ökat kunskaperna om och intresset för Katarina Taikons liv och verksamhet.

Henrik Persson

Den dag jag blir fri.
En bok om Katarina Taikon
Författare: Lawen Mohtadi
196 sid.
Natur och Kultur, 2012
Finns också som e-bok
